

Socialdepartementet
103 33 STOCKHOLM

LOs yttrande över Remiss angående En ny modell för kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för nyanlända och icke-medborgare SOU 2025 nr 53

Landsorganisationen i Sverige (LO) har beretts möjlighet att lämna synpunkter på de förslag som framgår av *Kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för vissa grupper* (SOU 2025:53). Remissvaret inleds med LOs övergripande och principiella syn. Sedan följer LOs synpunkter gällande förslagen för socialförsäkringen och ekonomiskt bistånd.

Sammanfattning av LOs ståndpunkter

- LOs utgångspunkt är att de offentliga trygghetssystemen behöver stärkas. Det förutsätter att principen om generella välfärdssystem värnas.
- LO värnar en socialförsäkringsmodell som bygger på inkomstbortfallsprincipen som styr mot hög sysselsättning, egen försörjning och bidrar till en starkare samhällsekonomi. Ett välfungerande trygghetssystem förutsätter även generella grundskydd för att skydda enskilda, familjer och samhället från negativa och kontraproduktiva konsekvenser som utbredd fattigdom kan ge upphov till.
- LO avstyrker den föreslagna femårsregeln för bosättningsbaserade förmåner. Förslaget bedöms få särskilt stora konsekvenser för grupper som befinner sig i ett tidigt skede av sin etableringsprocess i Sverige.
- LO anser att förslagen riskerar att öka brottsligheten och undergräva regeringens mål om att stoppa den kriminella ekonomin, särskilt genom att öka risken för att arbetstagare exploateras på arbetsmarknaden, vilket i sin tur göder arbetslivskriminalitet.
- LO avstyrker utredningens förslag om att förkorta bosättningstiden genom inkomster, eftersom det utgör ett principiellt avsteg från den viktiga åtskillnaden mellan bosättningsbaserade och arbetsbaserade förmåner, där inkomstbortfallsprincipen bör vara vägledande för de senare.

- LO avstyrker förslaget om att ekonomiskt bistånd endast ska ges till svenska medborgare och med dem likställda. Förslaget innebär en oproportionerlig begräsning av tillgången till ett yttersta skyddsnät. Utredningens egen konsekvensbedömning pekar på att utsattheten och fattigdomen kommer att öka bland dem som inte lyckas försörja sig själva.
- Det behövs offensiva satsningar för ökad sysselsättning för personer som står långt från arbetsmarknaden. LO anser att ett bättre angreppssätt vore att stärka tillgången till arbetsmarknadspolitiska insatser, möjliggöra kombination av arbete och utbildning samt öka undervisningstimmar i SFI.

Principer för en generell och funktionell välfärd

LOs utgångspunkt är att de offentliga trygghetssystemen behöver stärkas. Det förutsätter att principen om generella välfärdssystem värnas.

Syftet med socialförsäkringar är att ge ekonomisk trygghet under olika skeden av livet. LO värnar en socialförsäkringsmodell som bygger på inkomstbortfallsprincipen. Genom att förvärvsarbete kvalificerar sig den enskilda till högre ersättningar från socialförsäkringarna. Det är en välfärdsprincip som styr mot hög sysselsättning, egen försörjning och bidrar till en starkare samhällsekonomi.

Sveriges välfärdsmodell bygger även på att det finns generella socialförsäkrings- och socialpolitiska grundskydd. Det behövs för att skydda enskilda, familjer och samhället från negativa och kontraproduktiva konsekvenser som utbredd fattigdom kan ge upphov till. Den ekonomiska familjepolitiken har ett särskilt syfte att säkra en god levnadsstandard för alla barnfamiljer och att minska skillnaderna i ekonomiska villkor mellan hushåll. Ekonomisk utsatthet bland barn kommer med stora sociala och samhällsekonomiska risker, i form av till exempel segregation och ökad risk för kriminalitet.

De generella trygghetssystemens funktion är att i kombination med en aktiv sysselsättnings- och omställningspolitik bidra till att lyfta människor till egen försörjning och minska utestängningar från och inlåsnings på arbetsmarknaden. Istället har vi sett en lång period av nedskärningar och passiva urholkningar av trygghetssystemen liksom en frånvaro av en fungerande arbetsmarknadspolitik.

Utredningens förslag innebär ännu ett steg bort från en funktionell generell välfärd och riskerar att bidra till att skapa ökade klyftor med utsatthet, kriminalitet och arbetslivsexploatering av ännu inte etablerade grupper som följd.

Utredningens förslag gällande socialförsäkringen

LO avstyrker förslagen gällande ett kvalificeringsvillkor om fem års bosättning för rätt till de bosättningsbaserade förmåner som utredningen föreslår. Förslaget bedöms få särskilt stora konsekvenser för grupper som är beroende av trygghetssystemen i ett tidigt skede av sin etableringsprocess i Sverige.

Enligt utredningens egen konsekvensanalys föreligger "en betydande risk för ökad brottslighet". Utredningen bedömer att förslagen kan medföra exploatering samt att fler kommer tvingas jobba svart och begå brott för att klara sin försörjning. Det kan i sin tur försämra den sociala och kulturella integrationen. Utredningen lyfter även att det finns en risk att kriminella aktörer och den organiserade brottsligheten kommer flytta fram sina positioner.

LO delar utredningens bedömning och vill understryka att konsekvenserna går helt emot regeringens ambition att stoppa den kriminella ekonomin. Istället ökar risken för att människor utnyttjas på arbetsmarknaden, vilket göder arbetslivskriminaliteten.

LO avstyrker utredningens förslag om att det ska vara möjligt att förkorta kravet på bosättningstid genom inkomster. Förslaget utgör ett principiellt avsteg från gällande regelverk med tydlig åtskillnad mellan bosättningsbaserade och arbetsbaserade förmåner. LO anser att denna åtskillnad måste upprätthållas, då det är viktigt att utgå från inkomstbortfallsprincipen vid de arbetsbaserade förmånerna.

Utredningens förslag gällande ekonomiskt bistånd

LO avstyrker förslagen om att ekonomiskt bistånd endast ska ges till svenska medborgare och med dem likställda och att övriga grupper har rätt tidigast från och med att han eller hon har vistats lagligen i Sverige i fem åren. Förslaget innebär en oproportionerlig begränsning av tillgången till ett yttersta skyddsnät även för individer med laglig rätt att upprätthålla sig i landet. Det kan ha betydande konsekvenser för individers möjlighet att upprätthålla en skälig levnadsnivå och för barns levnadsvillkor. Utredningens egen konsekvensbedömning pekar på att utsattheten och fattigdomen kommer att öka bland dem som inte lyckas försörja sig själva och att flera tusen barn kan komma påverkas negativt. LO delar denna konsekvensanalys.

LO menar att det är ett misslyckande att så många arbetslösa och sjuka är i behov av försörjningsstöd snarare än att omfattas av de generella trygghetssystemen. Det behövs offensiva satsningar för ökad sysselsättning för personer som står långt från arbetsmarknaden. Argumentationen bakom förslagen bygger delvis på antagandet att begränsad tillgång till försörjningsstöd kan stimulera arbetsmarknadsdeltagande. Det finns dock begränsat empiriskt stöd för detta samband. Det LO anser att ett bättre

angreppssätt vore att stärka tillgången till arbetsmarknadspolitiska insatser, möjliggöra kombination av arbete och utbildning samt öka undervisningstimmar i SFI.

Med vänlig hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Johan Lindholm

Isabella Selling
Handläggare